

Beleidsnotitie
Voorstellen Bestaanszekerheid
Begroting 2024

Aanleiding

Bestaanszekerheid heeft prioriteit in de raadsagenda 2022-2026. Er is een informatieavond en een informatiemarkt met vier thematafels geweest. Daarna is er gedebatteerd over bestaanszekerheid. Deze zijn gevoerd aan de hand van vijf stellingen in twee sessies in de raadscommissie SAZA. Vervolgens is het MeerJarenPlan (MJP) behandeld. Door de discussie hierover in de raadscommissie is op 6 juli jl. een brief gestuurd waarin een nadere duiding is gegeven waarom bestaanszekerheid nog niet financieel kon worden vertaald.

Bij het vaststellen van het MJP heeft de raad daarom de volgende motie aangenomen:

Motie 13 juli 2023

een beleidsnotitie bestaanszekerheid aan de raad voor te leggen met keuzes en financiële consequenties zodat de raad in de vergadering van september 2023 richtinggevend uitspraken kan doen die verwerkt worden in de begroting.

Deze notitie geeft gehoor aan deze motie, alleen niet in de maand september maar oktober. De wethouder heeft dit tijdens de vergadering al aangegeven.

Achtergrond en goed om te weten:

Wat is bestaanszekerheid, waar is behoefte aan en welke invloed hebben we daarop?

In de afgelopen periode heeft de raad veel mondelinge en schriftelijke informatie ontvangen over het thema Bestaanszekerheid. Er is een sessie over schuldhelpverlening geweest. En er is een informatiemarkt geweest met vier thematafels namelijk Werk, Inburgering en statushouders, Geletterdheid, Inkomensregelingen. Ook is er een avond georganiseerd voor de raad om in gesprek te gaan met de regiegroep armoedebelaid en een afvaardiging van de Participatieraad.

Veel van deze informatie is ter voorbereiding van het kaderstellend debat gebundeld en beschikbaar gesteld in IBABS (3 april 2023). Hierin kunt u teruglezen wat het huidige beleid is. En is een eerste overzicht te vinden van de knoppen waar uw raad in het licht van onze financiële situatie kan draaien. Ook op onze website is veel informatie terug te vinden over ons beleid.

Bij de informatiemarkt is afgesproken om uit te gaan van de volgende definitie van bestaanszekerheid:

Bestaanszekerheid in de gemeente Heerenveen is het hebben van "een stabiel en voldoende besteedbaar inkomen, van toegang tot betaalbare zorg en de mogelijkheid tot gezond eten, gelijke kansen in het onderwijs, veilig en fatsoenlijk werken en betaalbaar wonen.

Dit sluit aan bij het programmatisch werken (o.a. het programma "gezond welzijn vernieuwen" en "sociale transitie") als ook bij onze Strategische Agenda. Hierin is de opgave op het gebied van sociale economische samenhang en de opgaven die we hebben voor hulp en ondersteuning ook al als volgt gedeut:

"Er lijkt sprake te zijn van een groeiende tweedeling in de samenleving tussen werkenden en niet-werkenden, vermogende en minder vermogende inwoners en tussen lager- en hoger opgeleiden. Hierdoor wordt de groep inwoners die k n participeren of daadwerkelijk participeert, kleiner. Dit geldt in het bijzonder voor mensen die moeite hebben met lezen, schrijven en met de digitalisering en robotisering. Verdere tweedeling heeft gevolgen voor de sociale samenhang en maatschappelijke stabiliteit. De maatschappelijke opgave is daarom er voor te zorgen dat iedereen kan meedoen en gelijke kansen heeft. De vraag die daarbij ook hoort is of ons landelijk vastgesteld sociaal minimum de bestaanszekerheid nog wel kan waarborgen. En in hoeverre dit raakt aan de opgave voor hulp en ondersteuning".

Dat de bestaanszekerheid onder druk staat is de afgelopen periode wel duidelijk geworden. Het besteedbaar inkomen van veel huishoudens op het sociaal minimum is te laag. Hierdoor kunnen velen niet meer rondkomen en (nog) minder meedoen aan de samenleving. Een door het nu demissionaire kabinet ingestelde commissie Sociaal Minimum adviseert daarom het besteedbaar inkomen van deze groep te verhogen.

Volgens deze Commissie Sociaal is de bestaanszekerheid van een 'omvangrijke groep mensen' in het geding. Dat komt door zaken als de flexibilisering van de arbeidsmarkt, kansenongelijkheid in het onderwijs, gezondheidsverschillen en het tekort aan betaalbare woningen. Dit leidt onder meer tot financiële stress. De commissie wijst op gevolgen als een slechte gezondheid en eenzaamheid en de gevolgen daar weer van voor de samenleving zoals hogere zorgkosten en onderbenutting van het menselijk kapitaal'.

"In het rapport stelt de commissie onder meer vast dat tekorten meer voorkomen bij stellen dan bij alleenstaanden. Verder valt op dat alle huishoudens met kinderen onvoldoende geld hebben om rond te kunnen komen. De tekorten lopen op als er meer dan wel oudere kinderen zijn. De Commissie Sociaal Minimum heeft twee pakketten voorgesteld met maatregelen waar het kabinet mee aan de slag zou kunnen gaan. Het eerste voorziet onder meer in een verhoging van het minimumloon met 7 procent en een verhoging van de bijstand, met 90 euro voor alleenstaanden en 129 euro voor stellen. Het tweede pakket bevat een verhoging van de huurtoeslag en het kindgebonden budget. Daarnaast pleit de commissie voor verlaging van 'niet-gebruik' van steunregelingen, zodat zoveel mogelijk mensen krijgen waar ze recht op hebben"

Het is afwachten of en hoe het nieuwe kabinet hier op gaat acteren. Dat geldt ook voor de voorgenomen aanpassingen in de Participatiewet (het wetsvoorstel Participatie in balans). Tot die tijd kijken we naar wat wij als gemeente Heerenveen kunnen doen om onze inwoners meer bestaanszekerheid te bieden, de armoede te verzachten en het leven iets beter te maken.

Structurele voorstellen begroting 2024: ruimte voor € 400.000

In het licht van de verwachte landelijke ontwikkelingen en op basis van het door uw gevoerde debat leggen we een aantal keuzes voor. Deze concentreren zich rond:

- Het zorgen voor meer en een voorspelbaar inkomen door het investeren in mensen zonder werk en in de benodigde werkgevers.
- Meer ondersteuning aan lokale organisaties die ervoor zorgen dat de doelgroep kan blijven meedoen met sport en cultuur en het inrichten van hun leef/woonomgeving. Aandacht voor geletterdheid is hierbij ook een cruciaal onderdeel.
- Het faciliteren dat de doelgroep een aanvullende zorgverzekering kan afsluiten en ook kan profiteren van een gezondere leefstijl.
- Structureel meer aandacht voor het levensverhaal van klanten hebben en van daaruit ondersteuning op maat bieden hetzij richting (vrijwilligers)werk hetzij via participatie.
- Schuldenvrij worden en blijven.

In de begroting 2024 is een bedrag van € 400.000 structureel gereserveerd voor hernieuwd beleid. Deze keuzes zijn gebaseerd op de inbreng van de raadsleden in de informatieavonden en het kaderstellend debat met de stellingen. En ze zijn uitgewerkt aan de hand van de onderdelen **Inkomen** (stelling 1 en 3), **Meedoen** (stelling 1), **Gezondheid/Vitaliteit** (stelling 2), **Werk**: (stelling 4 en 5).

Op gebied van Inkomen zien wij geen keuzes meer met financiële gevolgen omdat er in het MJP op dit onderdeel al € 500.000 beschikbaar is gesteld voor Caparis en € 160.000 voor vroegsignalering. De overige beleidsmaatregelen vergen geen extra uitzetting van middelen.

In uw besluit om extra middelen in te zetten, moet ook een besluit vallen over de voorgenomen taakstelling van € 150.000 op de collectieve zorgverzekering voor minima de AV Frieso. Deze is verwerkt in de keuzes bij Gezondheid/Vitaliteit. We hebben hier gekozen voor 2 scenario's namelijk:

1. Behoud van de AV Frieso door:
 - de bijdrage voor de deelnemende inwoner te verlagen;

OF

2. Stoppen met de AV Frieso per 2025 en het huidige budget van € 300.000 om te buigen en de bijdrage van onze HZR te verhogen naar het niveau van de AV Frieso en onderzoek te doen naar de mogelijkheden voor een compensatieregeling voor het eigen risico.

Inkomen

Al in werking

- CAO-verhoging en een fatsoenlijk salaris voor onze medewerkers Caparis is meegenomen in MJP.
- De kostendelersnorm is per 1 januari 2023 gewijzigd zodat jongeren tot 27 jaar niet meer meetellen als kostendeler voor hun huisgenoten.
- Er geldt voor kwetsbare jongeren sinds 1 juli 2023 geen zoektijd meer van 4 weken voor het aanvragen van een bijstandsuitkering.
- De beleidsregels Schuldhulpverlening zijn aangepast. Vanaf 1 juli 2023 geldt voortaan een aflostermijn van 18 maanden in de plaats van 36. Tevens hebben we de door uw raad aangegeven wens om meer saneringskredieten te verstrekken in deze beleidsregels opgenomen. Er is ook door uw raad benadrukt dat preventie en een goede toegankelijke schuldhulpverlening nodig blijven. In het MJP is daarom in afwachting van structurele rijksmiddelen het bedrag opgenomen om onze huidige vroegsignalering voort te zetten.
- Beleid voor de witgoedwissel volgt binnenkort door een separaat voorstel nav motie.
- Beleidsregels Inkomstenvrijlating zijn verruimd. We hebben ons beleid aangepast waardoor meer inwoners met een uitkering sneller "verleid" worden om aan het werk te gaan. Zij mogen voor een bepaalde periode een groter deel van hun inkomsten uit werk bovenop op hun uitkering houden. Ook het inkomen uit deeltijdwerk gaat niet meer volledig af van de bijstandsuitkering van de werknemer die werkt met loonkostensubsidie.

Meedoen

Keuzes

- **Het Participatiefonds omzetten naar een Volwassenenfonds.**
Hierdoor kunnen we zorgen voor een groter en beter bereik. De voorwaarden waaronder ons participatiefonds een bijdrage verstrekt is strenger dan onder het Volwassenenfonds.
- **Inkomensgrens verhogen van 120% naar 130% van het sociaal minimum voor deelname kindfondsen**
De subsidie verhogen door het optrekken van de inkomensgrens naar 130% sociaal minimum voor aanvragen van de Stichting Leergeld en Stichting Jeugdfonds Sport & Cultuur. Hierdoor kunnen nog meer kinderen gebruik maken van deze steunregeling. En dat zal effect hebben want juist de ouders van deze groep heeft het vaak moeilijker om rond te komen. Hun kinderen kunnen dan ook meedoen.
- **Structurele subsidie invoeren voor lokale nieuwe sociaal en duurzame initiatieven**
We stellen voor om gericht subsidie te verstrekken zoals bijvoorbeeld voor de Foar Elkoar Sjop van de Stichting in Moaie Dei (die onlangs in brand is opgegaan) , onze Menstruatie Uitgifte Punten (MUPs), en de gezonde sociale tuin in Nieuwehorne. Hierdoor geven wij onze inwoners meer kansen om mee te kunnen doen.

Gezondheid/Vitaliteit

Keuzes:

- **Behouden van de AV Frieso**
Door het intrekken van onze gemeentelijke maandbijdrage in de premie van € 11 per deelnemer. De AV Frieso als collectieve verzekering voor minima blijft dan bestaan.
- **We zetten de AV Frieso per 2025 stop en verhogen de bijdrage van onze eigen HZR van € 155 naar € 180 per jaar.**

Op 1 januari 2024 stoppen met de AV Frieso is onverantwoord. Ten tijde van het begrotingsraadsbesluit in november moeten de gegevens al ingevoerd zijn bij De Friesland. Een jaar uitstel maakt dat we onze inwoners goed en op tijd kunnen informeren. Stoppen per 2025 levert structureel ruim € 300.000 op. Naar verwachting gaat een deel van de inwoners dan wel overstappen naar onze eigen andere regeling de Heerenveen Zorgt Regeling (HZR).

Dit laat afhankelijk van de daadwerkelijke overstappers ruimte om een pilot te starten voor een compensatieregeling eigen risico. Ter vergelijking de huidige premie die de inwoner voor de AV Frieso moet betalen is € 162,70 (exclusief onze bijdrage van € 26,75).

- **Structurele subsidie voor de Stichting Sociaal & Vitaal**
(de moestuin in Nieuwehorne voor minima)

Gezond kunnen eten is niet voor iedereen weggelegd. Deze stichting brengt daar verandering door hun sociale zelfoogsttuin. Ruim 200 gezinnen maken er al gebruik van. Hiermee draagt het bij aan sociale verbindingen, voedsel educatie voor het hele gezin, duurzaam en sociaal voedselsysteem en vitaliteit. Het biedt een duurzame aanvulling op de Voedselbank die we al ondersteunen.

- **Meer en structureel invoeren van contactgesprekken**
we pleiten ervoor om meer contactgesprekken in te voeren voor mensen in de bijstand die ingedeeld zijn in klantgroep Zorg. Zo'n 65% van ons bestand zit in deze klantgroep. We zetten in deze gesprekken in op het bevorderen van sociale inclusie, door mogelijkheden tot maatschappelijke participatie te vergroten op het gebied van wonen, financiën, digitale basisvaardigheden, lichamelijke en psychische gezondheid en deelname cultuur. Op deze manier sluit het ook goed aan bij de activiteiten in het kader van de GALA (Gezond en Actief Leven). Ook is hiermee de link gelegd naar de Hervormingsagenda Jeugd. En is dit voorstel overeenkomstig aanbeveling 11 "bekommer je om "oude" bijstandscienten" uit het plan van aanpak bejegening.

Werk

Keuzes:

- **Meer kans op werk**

Tijdens de informatiemarkt, thematafel WERK is aangegeven dat een groot deel van onze bijstandsgroep vaak multi-problemen heeft en moeilijk te bemiddelen is naar regulier werk. Daar komt bij dat wij ook de regie hebben over de inburgering van het toenemend aantal statushouders. Ook hier wordt van ons verwacht dat we meer participatieactiviteiten aanbieden. Hiervoor is echter geen extra financiering in ons reïntegratie/participatiebudget. Dit budget is al jaren hetzelfde terwijl de doelgroepen meer inzet van mensen en trajecten vragen.

Het voorstel is daarom om extra te investeren in persoonlijke ondersteuning, participatieplaatsen, aangepast werk, basisbanen, de vereenvoudiging van het proces loonkostensubsidies voor werkgevers, ondersteuning op maat (in het verlengde van onze campagne "Meer dan een Werkgever"). Deze omschrijven wij in onze

aangepaste Participatieverordening die na advies van de Participatieraad ter besluitvorming wordt voorgelegd. Hierin nemen wij ook de maatregelen uit de Wet Breed Offensief mee die sinds 1 juli 2023 in van kracht is. Deze wet heeft als doel om meer mensen met een arbeidsbeperking aan het werk te krijgen.

- **Uitstroompremie introduceren**

In de beoogde nieuwe verordening is ook de mogelijkheid opgenomen om een eenmalige premie te verstrekken bij uitstroom uit de uitkering. Dit hebben we nu nog niet. Ons voorstel is om een bedrag van € 1.000 uit te betalen. In het debat is wel aangegeven dat hier voorwaarden aan verbonden mogen worden. Ons voorstel is dat de klant deze premie eenmalig ontvangt door werkaanvaarding en hiermee in ieder geval een half jaar volledig uitkeringsonafhankelijk is. En voorafgaand aan de uitstroombdatum langer dan een jaar in de bijstand heeft gezeten.

Hiermee stimuleren en belonen het weer aan het werk gaan. Ook denken we hiermee de mogelijke armoedeval te kunnen beperken die kan optreden als men meer inkomen gaat ontvangen (en de toeslagen daardoor minder worden).

- **Begeleiding en nazorg**

Vaak laten we onze mensen los na beëindiging van de uitkering. We ervaren en zien dat extra begeleiding en nazorg kan helpen om stabiliteit te waarborgen. Zeker met het oog op de armoedeval die kan optreden. Structureel inzet hierop kan de bestaanszekerheid op lange termijn helpen.

Cijfers ter onderbouwing van de financiële gevolgen:

Per keuze hebben we een zo goed mogelijk inschatting gemaakt van de extra kosten. Dit hebben we gedaan op basis van onderstaande cijfers, onze ervaringen en gesprekken met onze steunorganisaties.

Bijstand:

Op 1 augustus 2023 verstrekten we 1.242 uitkeringen. Hiervan zit tweederde langer dan 3 jaar in de uitkering.

Tabel 2.1 Aantal cliënten per kwartaal van 2020 tot en met Q2 2023

	Q1 2020	Q2 2020	Q3 2020	Q4 2020	Q1 2021	Q2 2021	Q3 2021	Q4 2021	Q1 2022	Q2 2022	Q3 2022	Q4 2022	Q1 2023	Q2 2023
16-27 jaar	156	169	172	181	181	384	161	159	166	163	364	175	195	200
28-40 jaar	354	361	360	345	356	344	334	344	341	338	338	337	341	333
41-55 jaar	499	498	484	498	502	478	461	455	442	429	429	420	427	430
56-70 jaar	442	433	444	452	462	468	460	465	471	445	452	444	455	443
totaal	1.451	1.461	1.460	1.476	1.501	1.474	1.416	1.423	1.420	1.375	1.383	1.376	1.418	1.406

Tabel 2.2 Gemiddeld aantal cliënten per jaar van 2019 tot en met Q2 2023

	2019	2020	2021	2022	2023
16-27 jaar	125	170	171	167	198
28-40 jaar	342	355	345	339	337
41-55 jaar	480	495	474	430	429
56-70 jaar	465	443	464	453	449
totaal	1.412	1.462	1.454	1.389	1.412

Om deze 1400 mensen te laten participeren en bij voorkeur te re-integreren hebben we in onze begroting momenteel 1 miljoen aan re-integratie budget beschikbaar.

Loonkostensubsidie:

De huidige aantallen LKS (inclusief beschut).

NB: CBS-cijfers zijn afgerond op tientallen

Tabel 1. Aantallen ultimo 2021 (in personen en naar rato bevolking)

	Wsw	per 100.000	LKS	per 100.000
Landelijk	67.500	384	28.600	163
Heerenveen	301	589	130	254
Leeuwarden	483	385	180	143
Opsterland	121	407	60	201
Smallingerland	332	702	130	233
Sam	1298	495	500	191

We geven dit jaar naar verwachting zo'n 1,5 miljoen uit aan loonkostensubsidie.

Sociale Werkvoorziening

Aan Caparis besteden we 8,3 miljoen (exclusief de € 500.000 uit het MJP).

Hiervoor zijn 310 inwoners aan het werk:

- 268 Wsw-er en
- 42 mensen op nieuw beschut en baanafsprakbaan (BAB).

Kindfondsen:

Aan de gezamenlijke kindfondsen besteden we nu € 220.000 (jaarcijfers 2022):

Stichting Leergeld: Bereik 682 kinderen / Jeugdfonds: Bereik 320 kinderen

Collectieve zorg voor minima:

In de bijlage zijn ter ondersteuning voor het besluit om de collectieve verzekering te behouden of om te buigen de gegevens opgenomen over de AV Frieso. Hierin kunt u ook lezen wat dan de invloed zou kunnen zijn op de bijzondere bijstand. Vorig jaar is dit op € 40.000 berekend.

Overzicht keuzepunten en financiële gevolgen (telt op tot € 400.000):

Inkomen

Is al besloten in MJP

Meedoen totaal € 85.000

Keuze 1: Kindfondsen hogere inkomensgrens **€ 77.000.**

Keuze 2: Structurele subsidie lokaal sociaal duurzame activiteiten **€ 8.000**

Keuze 3: Het Participatiefonds omzetten naar een Volwassenenenfonds.

Budgettair neutraal

Gezondheid/Vitaliteit €90.000

Keuzepunt 4: AV Frieso per 2025 stoppen en de bijdrage voor de HZR verhogen. **Taakstelling 150.000 gerealiseerd**

Keuzepunt 5: Stichting Sociaal & Vitaal subsidiëren **€ 15.000**

Keuzepunt 6: Invoeren van meer contactgesprekken **€ 75.000**
(met aanvulling ESF sociale inclusie)

Werk totaal € 225.000

Keuzepunt 7: meer mensen aan het werk helpen

Basisbanen (aanvulling via ESF subsidie) **€ 100.000**

Persoonlijke ondersteuning ook na uitstroom **€ 50.000**

Uitstroompremie **€ 40.000**

Begeleiding Bab en Beschut werk **€ 35.000**

Bijlage:

1. *Link Beleidsregels inkomensvrijlating en beleidsregels Schuldhelpverlening en budgetbeheer* [Beleidsregels inkomstenvrijlating Participatiewet, IOAW en IOAZ gemeente Heerenveen 2023 | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)
[Beleidsregels Schuldhelpverlening en Budgetbeheer 2023 | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)
2. *Dashboard AV Frieso*
3. *Overzicht stellingen*

Stelling 1:

In plaats van een vast percentage (nu vaak 120%) trekken we de inkomensgrens op naar 150% van de geldende bijstandsnorm en daarbinnen werken we met een staffel

Stelling 2:

De zorgregelingen vullen we aan met een compensatieregeling voor het eigen risico

Stelling 3:

Jongeren tot 27 jaar en nieuwkomers starten schuldenvrij mits ze voldoen aan bepaalde voorwaarden

Stelling 4:

We gaan (nog) meer investeren in inwoners die niet direct aan het werk kunnen want werk is de beste vorm van armoedebestrijding.

Stelling 5:

We maken beleid op de mogelijkheid om een uitstroompremie voor werk uit te keren van max. € 2.000 per jaar.